

שנמסר לטיפולו, אף כי לעתים דומה היה שלא ימצא כלל אדם יבש ממנו, חסר חוש־הומור יותר ממנו, בלתי־אהוד יותר ממנו. אולם המאזן של „פלוס — מינוס“ הוא לטוב בתו. האמת היא כי במרצו הנדיר, בנאמנותו לתפקיד שהוטל עליו, במסירותו והקרבתו למען העיר, סייע הרבה להצילה, תחילה מפליה ואחרי־כן מ„בינאום“.

„קריה נאמנה“ הוא קודם־כל מסמך, בבחינת עדות בפני בית־הדין־העליון של ההיסטוריה. דב יוסף אמנם שגה בנסותו להיות בעת־ובעונה־אחת גם עד וגם פרקליט המפ"רש את דברי העדות, גם עדר־ראיה וגם מנתח של הערך המהותי של עדות זו. ככל עד, סיפר דב יוסף מה שראה ושמע מקודת־הראות שלו. הוא נהג לפי הכלל של מסירת עדות לאחר שהצהיר באזני עצמו שיאמר את האמת, את כל האמת ורק האמת, כדרך שחייב כל עד בבית־דין להישבע או להצהיר בהן־צדק בטרם יאמר את דברו.

בעת שכתב דב יוסף את ספרו, כתיבה שנמשכה כארבע שנים, ידע כי ספרו יעורר רגשות נודמים ופולמוס, שקהה ברבות השנים, בנושא: מי אשם בגפילתה של ירושלים העתיקה. דב יוסף ידע גם כי יהיו עוררים על עדותו, על הנחותיו ועל דרכו בניתוח ערכן של העדויות שהוא מביא לידעת הציבור. אין ספק שספרי נערך בטרם יראה אור — אם בידי שלו בלבד ואם בעזרתם של אחרים. מתוך קריאה שקטה בספר ניפרים סימני העריכה (לא סגנונית אלא מהותית), שבמקרה זה ודאי לא הוסיפו על ערכו האוטנטי, התעודתי של הספר.

פרשת ירושלים, העיר ויושביה, לא ירדה מעל הפרק משך עשרות בשנים. למעשה התחיל המאבק על אפיה הדמוגרפי של העיר עם ראשיתה של התקופה החדשה בהיסטוריה של ארץ־ישראל. ירושלים הרים סביב לה, כדברי בעל־התהילים, אולם הרים אלה גבהו בשנים שקדמו להקמתה של מדינת־ישראל, ורבים, רבים מאד, היו בין דוברי הרשמיים של „הישוב המאורגן“ שלא רק הסכימו לבינאומה של העיר אלא אף שיתפו פעולה עם גורמי־חוץ שרצו בכך והכריזו

בשנים הצליח שוראקי למלא את החלל הספרותי־הביוגרפי סביב הרצל: בתיאור עשיר של התפתחותו האישית של הרצל, מראשית צמיחתו בבית הוריו בבודאפשט ועד להתבגרותו, לרבות הצד, הנעלם על הרוב, של חיי משפחתו; ובהצגת המהפכה הרעיונית שהתחוללה בו והעלתו ממעמד של עתונאי, מסאי ודראמטורג, אחד מתוך רבים, למעמד של מנהיג מדיני מודרני ראשון להמוני היהודים.

שוראקי לא הכניס, אף לא התימר להכניס, חידושים או גילויים בפרקים הידועים העוסקים בפעילותו הצינונית של הרצל, אף כי גם את אלה הוא מתאר בחום־לב החושף תדיר את האדם הטראגי־המקסים שמאחורי הנואם, המטיף והמפעיל. שוראקי הסביר, ובהצלחה, את רקע זינגוק (הסתום דרך־כלל בספרות על הרצל) של אינטליגנט יהודי־אוסטרי מתבולל לפעולה שהביאה למיפנה בגורל העם היהודי. הסבר מוצלח זה דיו לשוות לספר משקל היסטורי וספרותי.

ת. ה.

קריה נאמנה

מכל הספרים שהופיעו בארץ מאז קמה מדינת־ישראל, נתיחד מקום־כבוד לספר זה דווקא, שלא סופר ולא בן סופר כתבו אלא עסקו צבורי. כל הסממנים המתלווים לספרי תעודה, בדרך־כלל, נעדרים מספרו של דב יוסף, מ־שהיה מושלה הצבאי (חסר הסמכות הציבאיות) של ירושלים בימי הקמתה של המדינה.

דב יוסף האיש, הוא ברנרד ג'וזף משנים־עברו, לא אישר־עם היה בכל ימי הקריירה הציבורית שלו. מימי עלייתו הראשונה לירושלים נקשר אליה בעבותות של אהבה ללא פשרות, אהב את העיר וחפץ היה מאד לראות בשיגשוגה וברוחותה. המשפטן המזוהר והמצליח טיפל בירושלים לא כב„תיק“

* דב יוסף: קריה נאמנה; הוצאת שוקן, 1960; 336 עמ'.

לכתוב ספר, או ספרים, על העיר ועל יושביה. אכן, כתיבת ספר על ירושלים במלחמתה ובעמידתה אולי אינה משימה היאה לעסקן-ציבור, ויהיה מכוונו ומוכשר ככל שיהיה. אפשר שרק סופר מחונן, שלא ייבהל מעצמת הנושא ומגודל הקפו, יוכל להתמודד מתוך חוסר-פניות עם שיפעת הב-עיות, ההתרחשויות והעדויות הפורכות במ-אבק על ירושלים — כהיסטוריה וכחוויה.

דב יוסף הודה, בגילוי-לב האפייני לו בכל הליכותיו, כי אין הוא סופר. אוסיף: אין הוא גם היסטוריון, ואף לא עתונאי, במונן הטוב של המושג עתונאי. לא הכל ראה, ולא כל מה שראה החשיב עד כדי להכלילו ב"קריה נאמנה". מסיבה זו או אחרת התעלם ממאר-רעות ומפרטים שבשעתו זיעזעו עיר ויוש-ביה; מטעמים הידועים לו לבדו פסח על עובדות שלגבי רבים מאלה שחיו בירושלים בתקופה ההירואית היאה היו בגדר חוויות בלתי-נשכחות. מצד שני, אפשר שהפריז בהערכתם של דברים שייראו טפלים בעיני רבים זולתו.

בסיכום, יש לברך את דב יוסף על שהוא חוזר ומעיר את ההתעניינות הציבורית בירר-שלים, על שהוא חוזר ומעורר את הציבור, שלא ידע את ירושלים במאבקה, למחשבה מחודשת על בירתה העתיקה של המדינה הצעירה.

א. ל.

על רצונם ברבים. דב יוסף היה אחד מאלה ששללו גישה כמעט-רשמית זו, ומרגע שנת-מנה לתפקיד אחראי בירושלים עשה כל מה שבידו לסיכול בינאומה של העיר.

אדם טראגי הוא דב יוסף, וטראגיות זו מבצבצת כמעט מכל שורה בספרו התעודתי, שהוא לא כתב-האשמה נגד זה או אחר אלא כתב-ההגנה על עצמו, מעין הכנת "אליבי" בפני ההיסטוריה. "אמרתי לבן-גוריון, כתב-תי לאבא אבן, שוחחתי עם משה שרת, מחיתי בפני הרוון ברנדוט, זעקתי בפני ועדת-הפיוס של הקונסולים, תבעתי, הרעשתי עולמות" וביטויים כיוצא באלה פזורים לרוב על דפי הספר, אולם תגובותיהם של אלה שבפניהם התרעע, שבאזניהם זעק מנהמת-לב, שבפניהם שיטח את עצמותיה של ירושלים, אינן נזכרות כמעט. רק איפפה אי-שם, בקול דממה דקה, מביא המחבר גם מדבריהם של בעלי-הדין האחרים, ורק על-מנת להסביר את קשייו ולבטיו שלו.

דב יוסף הגיש כאן, אם גם במאוחר, ספר-עדות מקיף וחשוב על ירושלים, הקריה ששמרה אמונים גם כאשר "כל רעה בגדו בה" — אולם עדות זו אינה מספיקה. דב יוסף אמר אמת בספרו, אולם אין זו כל האמת, כי, כפי שכבר ראינו ב"ראשומן", למשל, צדדים הרבה לאמת.

גם החולקים על השגותיו של דב יוסף, גם אלה שידועים להם צדדים אחרים של המאבק על ירושלים ולמענה, כל אחד מהם יוכל

לספריחך המדינית

ספרי עם הספר בע"מ

וינסטון צ'רצ'יל / מלחמת העולם השניה

שרל דה-גול / מאבק לחירות

נ. א. שוראקי / הרצל: חיים וחזון

עומדים להופיע

קוואמה אנקרומה / אוטוביוגרפיה

ישראל בר / המלחמה הקרה